

ДИСЛЕКСИЈА

Драгана Пешић Главашевић, школски библиотекар
ОШ „Бранко Миљковић”, Ниш
и-мејл: vatraizivot@gmail.com

Сажетак: Дислексија је сметња у читању и писању. Број деце са овим проблемом је у порасту. Деца са овим сметњама су често натпросечно интелигентна и ова слабост им се не признаје. Проблеми су премостиви ако се дислексија открије на време.

Кључне речи: дислексија, сметња, читање, писање, књига

Дислексија је сметња у читању и писању. Различно се манифестује код различитих људи. Присутна је у свим нивоима интелигенције. Може, и не мора бити наследна. Када се открије на време, те сметње су премостиве. Јавља се најчешће у узрасту од шест година.

Дислексију је идентификовао Освалд Беркхан 1881. године.

Дислексија има своје слабости и способности.

Способности које прате дислексију су:

- добра способност предвиђања;
- оригиналност, креативност;
- добар визуелни капацитет;
- капацитет општег разумевања;
- истовремена обрада информација;
- интуиција;
- „уметнички” начин размишљања.

Слабости које прате дислексију су:

- сметње у учењу, писању и читању;
- слаба писменост;
- споро читање и писање, или читање и писање са много грешака при читању и писању;
- сметње у разумевању писаног текста;
- сметње у писању;
- замор при писању и читању;
- сметње у писаном изражавању;
- лоше вербално памћење;
- лош капацитет за анализу детаља.

Карактеристичне грешке у читању и писању текста које указују на дислексију су:

– **Инверзија:** огледа се у замени места слова унутар једног слога. На пример: уместо речи „воде”, дете ће прочитати, или написати „овде”.

– **Омашке:** огледају се у пропусту да се изговори или напише неко слово. То слово може да се налази на почетку, у средини или на крају речи. На пример, уместо „пролази” дете ће написати или изговорити „полази”.

– **Транспозиција:** испољава се у премештању слова из једног слога у други па уместо, на пример, речи „ученик”, „лавабо” дете чита или пише „чеуник”, „лабаво”.

– **Бркање слова:** дете може да има проблем са разликовањем слова која се слично пишу (**м** и **н**, **д** и **б**...) и разликовањем слова која се слично изговарају, било да је место артикулације слично (**т** и **д**, **б** и **п**...) или различито (**ф** и **з**, **т** и **ц**)

– **Додавања:** дете спонтано додаје слова која не постоје у речи; на пример „обалак” уместо „облак”.

– **Генерализација:** када се одређен слог понавља више пута него што је то случај у оригиналној речи – „хипопопотамус” или „ферарари”.

– **Салата од речи:** када су слова потпуно испремештана.

– *Хиперанализа*: када дете развија слоге унутар реченице, на пример: „По јео сам ја бу ку.”

– *Писање „у огледалу”*: на пример, извртање репа слова *ј* на десну страну уместо на леву. До шест и по година се овакво извртање слова сматра нормалним, међутим, уколико се јави на каснијем узрасту можемо га дијагностификовати као поремећај.

– *Премештање слогова*: када се мењају места слоговима у речи, па уместо „чоколада” пише или чита „кочолада”.

– *Грешке у граматичкој структури реченице*: Овакве грешке се сматрају нормалним код деце која одрастају у средини у којој се књижевни језик не употребљава у свакодневној комуникацији. Међутим, када се оваква одступања јаве код деце која одрастају у срединама у којима је употреба књижевног језика уобичајена, тада ову појаву можемо узети као показатељ поремећаја.

– *Дисграфија*: односи се на то да дете успева да препозна појединачна слова када чита, али није способно да их коректно напише

Деца која пате од дислексије су врло често натпросечно интелигентна и ова слабост им се не признаје. Средина се према њој односи као према изговору, не схватајући је озбиљно.

Учесталост дислексије у школској популацији у свету је 10%. Изражена је велика разлика између различитих земаља због граматичке структуре језика која условљава ниво показатеља дислексије. Чешће се јавља код дечака него код девојчица.

Истраживања показују да је дислексија највише присутна у Финској, Нигерији, Русији, Великој Британији и САД, а мање у Италији, Норвешкој и Словачкој. Број деце са овим проблемом је у порасту.

Познате особе са дислексијом:

Научници: Albert Einstein, Thomas Edison, Michael Faraday.

Уметници: Walt Disney, Michelangelo, Leonardo da Vinci, Cher, Tom Cruise.

Писци: Agatha Christie, Hans Christian Andersen.

Политичари: Winston Churchill, George Washington.

Ове особе су у читању користиле свој лични начин обраде информација и то подстиче наду код особа са овим сметњама.

Савети психолога родитељима:

- Немојте дете оптуживати да је лењо ако избегава читање и писање.
- Немојте га упоређивати са другом децом.
- Немојте стално приговарати да му је рукопис неуредан.
- Охрабрите га да ради полако ако му је тако лакше.
- Отворено разговарајте о стварима које му не полазе за руком.
- Похвалите га за све што добро уради.
- Охрабрите дете у другим активностима, у којима је креативно и маштовито.
- Упутити дете педијатру и логопеду ради тачне дијагнозе.

Код логопеда се на основу симптома и обављених прегледа одређује индивидуални план за свако дете.

Терапија је комплексна и укључује различите вежбе говора, анализе и синтезе гласова, визуелног памћења и разликовања слова.

Терапија је и формирање позитивног односа према књизи и читању.

Детету треба помоћи да читање доживи као пријатност. Треба му усадити љубав према књизи. Родитељи су најбољи пример деци. Деца расту и сазревају опонашајући родитеље. Препоручује се да деца буду окружена књигама, да их родитељи поведу у књижару и библиотеку, да деца читање схвате као откривање и продубљивање интересовања кроз забаву. Буде ли дете схватило да је читање нешто корисно створиће унутрашњу мотивацију која је неопходна за стицање одговарајућег образовања.

Не постоји оптимални узраст у коме се препоручује почетак навикавања детета на читање. У већини случајева од шесте године дете постаје способно да своју енергију коју је улагало у игру улаже у интелектуалну, читалачку активност и у томе му треба помоћи јер дете коме се чита постаје дете које чита.